

Росенко Людмила Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

Розвиток творчих здібностей молодших школярів через впровадження прийомів ТРВЗ-технології // Модернізація освітнього середовища: проблеми і перспективи Умань. – С. 113-116.

Розвиток творчого потенціалу особистості трактується сьогодні як одне з основних завдання школи. Молодший шкільний вік вважається періодом, якому притаманні пізнавальна активність, прагнення до пошуку, інтерес до творчості. Для формування творчих здібностей необхідно створити оптимальні умови, що сприятимуть найбільш повному розкриттю потенціалу особистості молодшого школяра. Значну роль в цьому покликана зіграти рідна мова і такий психічний процес як уява, оскільки розвиток творчих здібностей тісно пов'язаний з розвитком творчої уяви, образного мовлення.

Визначальним для розвитку творчих здібностей є спрямованість і керованість творчих процесів. Активність учнів на заняттях підтримується добром захоплюючих творчих завдань і вправ, організацією ігор, використанням дидактичних матеріалів, діалогової форми спілкування з учнями. З цією метою у початковій школі слід використовувати елементи ТРВЗ-технології на різних етапах уроків української мови та літературного читання.

Так, на уроках літературного читання для розвитку творчої уяви молодших школярів використовувати алгоритми складання загадок за літературними творами. Загадки створюються за ознаками чи діями предмета, за асоціацією. При створенні загадок використовуються фрази: Який? Що таке саме? Що робить? Який об'єкт робить так само? На що схоже? Чим відрізняється?

Для характеристики персонажу учні складають паспорт літературного

героя у такій послідовності: ім'я, автор, місце проживання (прописка), де вперше зустрічається, ким працює, портрет, особливі прикмети, риси характеру, захоплення, уподобання, оточення (друзі, вороги), мета життя.

Характеризуючи казкового персонажа, можна створювати лімерики – короткі жартівливі вірші, які з'явилися у Великобританії і поширилися із середини 18 століття. Базується вірш на обігранні нісенітниці. На початковому етапі дітям пропонується складати смішні вірші, користуючись таблицею з моделлю складання лімерика:

1. Був собі будь-який об'єкт;
2. І був він такий-то (характеристика);
3. Виконував певні дії;
4. Або з кимсь взаємодіяв;
5. Вказівка на незвичність об'єкта.

Як творчі завдання на основі тексту твору використовуються такі вправи:

Прийом «Що потім?»

Застосовування цього прийому дозволяє придумувати продовження відомих сюжетів. Наприклад: Лисиця з'їла колобка. Що потім? Як колобок поведився усередині лисиці?

Прийом «Фантастичне продовження»

Учитель називає будь-яку реальну подію. Наприклад; мисливець підняв рушницю і вистрелив у повітря. А що було потім? Чим усе закінчилося? Потрібно придумати казкові, незвичні наслідки.

На узагальнюючих уроках літературного читання можна пропонувати учням завдання, які радить Дж.Родарі: «салат із казок», «казки навиворіт». Завдяки таким вправам діти вчать фантазувати і складати казки:

На уроках української мови для розвитку творчих здібностей учнів використовуються прийоми фантазування Джанні Родарі, описаних в «Граматичі фантазії»: «Кола по воді», біном фантазії, довільний префікс, «Кит і кіт» та інші. Розглянемо їх детально.

«Кола по воді»

Цей прийом нагадує кинутий у воду камінь, від якого розходяться кола, зтягуючи всі предмети. Так і від одного слова може починатися рух, який дає поштовх для нових асоціацій та приводить до створення цілої історії.

Послідовність дій така:

1. Обираємо слово з 5-6 букв, без м'якого знаку, апострофа.
2. Записуємо це слово в стовпчик.
3. Поряд із кожною буквою записуємо будь-який іменник, який починається з даної букви.
4. Складіть оповідання з використанням усіх слів.

Біном фантазії

Виконується цей прийом у такій послідовності:

1. Два учні записують по одному слову так, щоб не бачити, що пише інший. Один записує назву живого предмета, інший – неживого. Потім ця пара слів стає початком нової незвичайної історії.

Наприклад: олівець – мишка.

2. За допомогою прийменників складаються і записуються різні словосполучення:

3. Далі ставимо дітям завдання придумати історії з відповідним заголовком або побудувати ланцюжок речень від першого слова до другого.

Довільний префікс

За допомогою цього прийому вчимо дітей утворювати нові, незвичайні слова, або ж «удосконалювати» предмети.

До запропонованого слова додається «довільний префікс» і з'являється нова цікава ідея:

Наприклад: Мелокрісло – музичне крісло, грає різні мелодії, коли на нього сідаєш; відеоолівець – перетворює в малюнок написане.

Прийом «Кит і кіт»

Цей прийом нагадує сюжет однойменного вірша Б.Заходера, герої якого помінялися місцями. Виконуючи цю вправу, добираємо два слова,

схожих за звучанням: трава – страва.

Міняємо місцями обрані об'єкти: трава опинилася на столі, а страва – на галявині. Просимо дітей пояснити, як таке може статися. Пропонуємо придумати казкову історію.

7. Прийоми складання казок

Дж.Родарі пропонує кілька вправ, за допомогою яких діти вчаться фантазувати і складати казки: «салат із казок», «казки навиворіт».

Це ще далеко не весь перелік прийомів фантазування Дж.Родарі, які можна використовувати на уроках для розвитку творчої уяви дітей, а отже і розвитку мовлення.

Впровадження педагогами таких прийомів розвитку творчості й нестандартного мислення дітей дає змогу підвищити ефективність навчально-виховного процесу. Крім того, як інструмент для розвитку творчих здібностей, застосування використання прийомів ТРВЗ має свої переваги: доступність і посиленість для учнів, використання на кожному уроці без обмежень.

Література

1. Дж. Родари. Грамматика фантазии. Введение в искусство придумывания историй. – М.: Прогресс, 1978. – 206 с.
2. Огнева Н. Играем по системе ТРИЗ //Дошк. восп. – 1998. – № 5.
3. Телячук В. П., Лесіна О. В. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ у початковій школі. – Харків, 2007. – 112 с.